

ՀԱՐԱԹԱԹԵՐԹ

ԻՍՂԱԲԱԿԱՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

Մասի լրագիրն 5 անգամ կը հրատարակուի 1 արբ. 4 Օրաբերք եւ 1 Շաբաթաբերք :
Տարեկան դիմ. 4. Պոլսոյ համար 120
Վեցամսեայ դիմ. 4. Պոլսոյ ,, 90
Չամսեայ ,, 4. Պոլսոյ ,, 5
Եւ քանակիւր բուռն գին
արարաւ 60 փոյ
քաղերք 20

Գաւազ գաւազ լրագրաց համար ծախքը
քր խմագրութեան վրայ է :
Մանգամանց տողը մեկ անգամի համար
3 դր. երկու անգամի համար 2 դր.
Լրագրոյս վերաբերեալ համակ կտուր
եւ իցէ գրութիւն խմագիրն հետեւ
նին պիտի ուղղուի . եւ համար ծախքը
քաղ ալ գրեալին վրայ է :

ՀԱՍՏԱՆԻՆՈՒՊՈԼԻՍ 23 ԾԳՈՍՏՈՒ

ԻՍՂԱԲԱԿԱՆ

Կարողեան կայսեր հրատարակած աղատական բարեկարգութիւններն եւ ընդհանուր ներդրութիւնն անհաշուելից կուտակցութեան վրայ ալ իրենց ազդեցութիւնն ունեցան : Ինչդիմադիր մասին երկու գլխաւոր անդամները կայսեր նոր քաղաքականութեան իրենց հաւանութիւնը տուին : Կայսրը անհաշուելի է : Եւ ինչպէս որոյ նոր բարեկարգութեանց տուած արդարասէր ընդունելութիւնը կապացուցանէ թէ որչափ աղատական ըլլան՝ այնչափ աւելի կը յաջողին : Երկրորդը է Պ. Իլյինսկի-Բլաշար, որ իր բարեկամները կը յորդորէ եղած զիջումներն անկեղծաբար ընդունելու եւ ապագային մէջ քաղաքական խնդիրներու վրայ աւանց կրից վիճել, յիշեցնելով թէ ճշմարտութեան յաղթանակը բուն միջոցներով չկրնար ապահովուիլ : Իսկ Ուոլֆօն յայտարարութիւն կրնէ թէ ոչ ներդրութիւնը պիտի ընդունին, ոչ ալ Փարիզ պիտի դառնայ, մինչեւ որ Փարիզցիները զինքը երեսփոխան չընտրեն :

Ուամկայտարար մեծագոյն մասը Կարողեան Գ. ի իշխանութիւնը բուն նուիրեալ կործանելու չուզեր, քանզի չզիտներ թէ յիշափոխութեան վախճանն ի՞նչ կըլլայ : Ուստի լաւագոյն կը համարէ ներկայ կառավարութիւնն իր պակասութիւններով հանդերձ ընդունելու եւ միանգամայն զանաւոր լցնելու օգնել :

Սահմանադրական փոփոխութեանց վրայ ծերակոյտն ընդ հուպ վիճաբանել պիտի սկսի : Մասնաժողովին տեղեկագիրը կարգաւորեցաւ, բայց ներկայ փոփոխութեանց ծրագրին թերութիւնները վերցած չեն, և աստիկաց կարծիքը հետաքրքրութեամբ կապուած թէ մասնաժողովն ի՞նչպէս ինքզինքն պիտի արդարացնէ : Օրէնսդիր ժողովը սահմանադրական իշխանութեան մասնակից չընտրուի համար : Վեն բարեկարգութեան նպատակ պէտք է ըլլայ ժողովրդեան ինքնիշխան կառավարութիւնը, կամ գոնէ կարելի եղածին չափ ընդարձակ ինքնիշխան շահերն ուղղելու եւ պիտոյքը լըցնելու իրաւաստութիւնը. ուստի ժողովրդեան երեսփոխաններուն ազդի մ'ամենէն կարեւոր իշխանութեանն այսինքն սահմանադրական փոփոխութեանց մասնակցելու իրաւունք զորկուած վերոյիշեալ նպատակն իրացնելու ուղիղ ճամբան չկրնար ըլլալ : Եւստի իշխանութիւն մը միմիայն կայսեր եւ իր անուանած ծերակոյտին ձեռք մնալը գոհացութեան գուռ մը բաց թողուլ է, եւ այս մասին վրայ անշուշտ ծանր փնտրանքութիւններ պիտի ծագին թէ՛ ծերակոյտին եւ թէ՛ Օրէնսդիր ժողովին մէջ :

Բայց կայսեր հիւանդութիւնը չաբար թէ մ'ի վեր գրեթէ ուրիշ խնդիրները մոռցուց : Եւստի պատճառաւ օգոստոս 15ին՝ իր անուան օրը՝ չի կրընայով անձամբ Եւրոպայի բանակն երթալ, կայսրորդի իշխանը զրկեց իր տեղ, որ զօրահանգէաներուն փոխանորդաբար նախագահելով՝ հօրը կողմէն բազմաթիւ պատուոյ լեգէոններ բաշխեց : Կայսրուհին եւ կայսրորդին Քորսիկա գացին, ուր Պապ թիկառի մէջ հարգելի է : Եւստի նուաճ արձանի մը բացման հանգիսին ներկայ պիտի գտնուէին : Կայսրուհին անկէ գառնալէ ետեւ իր արեւելեան ուղեւորութեան պիտի սկսի, եւ սեպտ. 20 էն մինչեւ 30 մայրաքաղաք կըսպասուի :

Ստոնանեալ պատերազմի պաշտօնեայ Ելիէ մարաշխտին յուղարկաւորութեան հանգէսը մեծ շքեղութեամբ կատարուեցաւ. 50.000 ի չափ զինուոր պաշտերազմի պաշտօնառուներն մինչեւ Եւփրատի մասուռը մեծ թափօր մը կը կազմէին, եւ դադալը երեք զոյգ քաշուած կառքի մը մէջ զըրուած էր : Ելիէ մարաշխտին ընտանեաց 20.000 ֆրանք թոշակ կապուելու խօսք կայ, բայց հասարակութիւնն այս տեսակ ռոմիկները բոլորովին կարելի եւ եղանակը վրայ բեռ չընէ կուզէ : Կայսրը վախճանեալ մարաշխտին տեղ իր բանակի օգնականներէն Լըպէօֆ զօրապետը պատերազմի պաշտօնեայ կարգեց, որ բազմաթիւ պատերազմներու մէջ գտնուած եւ քաջութեան համար ստացած է :

Ենչդիւր մէջ պաշտօնեայները պարագայ ժամանակէն օգուտ քաղելով իւրաքանչիւրն հանդիստ առնելու վրայ են եւ քաղաքականութիւնը կը ընտանայ : Բայց ասոր փոխարէն ձիարշաւներ ու նաւարշաւներ կըլլան, ուր բազմաթիւ հանդիսականներ ներկայ կը գտնուին : Ուստի յառաջդիմութեան համար կազմուած Բրիտանական ընկերութիւնն իր տարեկան նիստն ըրաւ, եւ նախագահն ընդհանուր դիտութեանց մէջ եղած նոր դարգացմանց վրայ առնականութիւն մը արտասանեց, ուր կառավարութեան ալ շնորհակալութիւն յայտնեց ընկերութեան իր ձեռնտուութիւնը տալուն համար :

Սպանիոյ մէջ Տոն-Քարլոսի կուտակից ապստամբներուն հրացանի բռնուելը յաջող ելք ունեցած եւ սպանիա իշխանութիւնը զայուած կերեւի, որով Բրիտ զօրապետն ալ հանդարտ սրտիւ Ելիէի լուրերը կերթայ, ինչպէս որ հեռագիրը կը ծանուցանէ : Բայց իրօք ապստամբութիւնը բաւական զօրաւոր է, եւ հրաշք մը կը թուի եթէ Սպանիոյ պաշտօնեայներն իրենց մինչեւ հիմայ ըրած բազմաթիւ սրտաւանդ հետեւանքը չը կրնն : Եւստի

Թէ Տոն-Քարլոս նաւ մը նստելով Ենչդիւր գացեր է, բայց իր կուտակիցները եւ դիւանորաբար կըլին անոր տեղ կաշխատին :

Գերմանիոյ դորձաւորներն Եւրպայի մէջ ժողով մը դուռնարեցին, բայց իրենց մէջ երկպառակութիւնը տիրեց : Գործաւորաց երկու ընկերութիւն, որոց մէկուն Պէպէլ, եւ միւսին ալ Եւրոպայէն անուն անձնեք եւ նախագահին, Կարլ-Գեորգ աստիկ վիճաբանութիւններ յարուցին : Եւստի ընկերութեանց մէկը հիւսիսային եւ միւսն ալ հարաւային Գերմանիոյ մէջ բազմաթիւ անդամներուն. առաջինն աւելի անտեսական խնդիրներով կը զբաղի, եւ ընկերութիւններ կազմելով դրամատեսաց ազդեցութեան գէթ մըցելու նպատակ ունի՝ առանց կառավարական սկզբունքին դաշնու եւ քաղաքական խնդիրներ ալ իր ծրագրին մէջ խառնելու : Իսկ ասոնց հաւանակըները որք Լասպի սկզբունք կը հետեւին, քաղաքական եւ ընկերական խնդիրներու ամենամեծ կարեւորութիւն կուտան, եւ ներկայ ընկերական կազմութեան չաւանդով անոր բոլորովին վերակազմութիւնը կը պահանջեն հիմնական բառերակութիւններով : Եւստի ժողովին մէջ Եւրոպայի կուտակցութիւնն 110 երեսփոխան ունէր 103.000 դորձաւորներէ բնութեալ. իսկ Պէպէլի կուտակցութիւնը 262 երեսփոխան ունէր 141.000 դորձաւորացիներ : Կայսրուհի : Ժողովին նպատակն էր երկու ընկերութեանց մէջ եղած կարծեաց տարբերութիւնները վերցնել, Ժողովը բացուելուն պէս, Պէպէլեանք որք աւելի բազմաթիւ էին, առժամանակեայ գիւտն մը կազմելով առաջարկեցին որ միայուն գիւտն մ'ընտրուի. բայց Եւրոպայեանք գիտնալով որ մեծագոյն մասն իրենց հաւանակըրաց կազմն է, խնդրեցին որ նախ երեսփոխանաց վկայագիրներ ընտրուին : Եւստի կը յուսային շատ մ'երեսփոխաններ դուրս ձգելու աստի բողոքները չաւանդով երկու կազմանէ գլուխները առաջան եւ իւրաքանչիւր թիւնները առեղաւ սկսան : Եւստի մեծցաւ, յիսուն եւ հարիւր հոգի մէկէն խօսիլ սկսան, նախագահին եւ աստիկապիւններուն գըրաւորանները բունցի հարաւածներով տապալեցան : Եւ ժամանակեայ նախագահը չկրնար լիակազմութիւնը վերահաստատել, նիստը դադուած հրատարակեց : Զեռուեալ օրը երկու կուտակցութեանց մէջ մշտնջեւաւոր բաժանում մ'եղած համարուելով առանձին նիստ ընել սկսան : Պէպէլ իր կուտակցութեան նիստին մէջ ըսաւ. « Ենկերային աստիկարաց նպատակն է ժողովրդեան վիճակատութիւնը հաստատել : Իրենց պարտքն է ներկայ անարդար քաղաքական վի-

ճակին դէմ անդադար կռուիլ այս կամ այն դասուն գերիշխանութիւնը ջրնջել, ամեն մարդոց հաւասար պարտիքն եւ իրաւունքը հաստատել, քանզի չէք եղանակ մը գնել ներկային տեղ, որպէս զի դորձաւորն իր աշխատութեան պտուղը իրովին փայլէ, եւ քաղաքականութեան մէջ պետութիւնը աստիկապիւնութեան վրայ հիմնելու : Եւստի ընդհանուր ծրագրին վրայ Պէպէլ բազմաթիւ հարցեր առաջարկեց, զորս շատ երկար կըլլայ թուել : Եւստի ուրիշները խօսիլ սկսելով, իւրաքանչիւր օր խնդրին փշաճը դուրս կուտար. մէկը կըսէր թէ Բրաւտոնի « Նպատեալքը դորձաւորն է » սկզբունքը կարծուածին չափ անհեթեթ է. ուրիշ մը կը պահանջէր որ ժողովրդին առանց երեսփոխանի ինքնիշխան օրէնք գնէ : Եւստի Կարլոսեան Կարլոսեան խառնակութիւն մ'էր, ժողովրդական իրաւանց աւելի փառասկար քան թէ օգոտակար : Զաւալ է որ քանի տարիէ ի վեր Կարլոսը մէջ պայպիսի ժողովրդական դուռնալու միջոցներ խռովութեամբ եւ երկպառակութեամբ կը վերջանան, եւ ցարեւին մէջ շատ մ'ալ որո՞ւ խառնուելով անոց յարդը կաւրէ :

Ուստի կարող է իմտալու անհրաժեշտ իր ընտելութիւնը կը շարունակէ, ուրիշ Կարլոս խնդիրը ըրաւ որ զինքը բարեւելու համար յատուկ պաշտօնատար մը զրկելու աշխատութիւն չկրուի, թէպէտ Ուստիայի Կարլոս իշխանը մեծ պատուով ընդունեց եւ Կարլոսը ինչպէս ինչպէս ինչպէս տուած անոր Բայց Կարլոսը կայսեր բացակայութեան միջոցին Ուստիայ պետութեան խորհրդոյն ուրիշ մեծ բարեկարգութիւն մ'ալ առաջարկեցաւ, այն է երկմասոր դատաւորաց դրութիւնը, որ անդիմացուց այնչափ սիրելի է : Կարկաց աղատութիւնը, կըրեական առանձնաշնորհութեանց բարձումը, ինչպէս նաեւ այս եւ ուրիշ բարեկարգութիւնները Կարլոսեան դըր Կարլոսը կայսրու իրաւաւոր տեղ մը կուտան պատմութեան մէջ :

Թաթարստանէն առնուած լուրերուն նայելով Խորդընեքուն ապստամբութիւնը տակաւին (Օրէնսդիրի բոլորութիւն վերցած չէ : Կայսրամբներն Կայսա ըսուած տեղի մը մօտ կառաւանի մը վրայ յարձակեցան, եւ 5.000 Ենչդիւրեան ռսկի արժողութեամբ աւար տորքին : Խաղաղներն Կայսրի կողմէր վաղելով Խորդընեքուն լեռները քշեցին : Կայսրութիւնք զօրապետը տակաւին Խորդընեքուն ետեւէն ինկած է, եւ Ուստիայ Եւրոպայէն Գոթթապարէֆ անուն Խորդընեքուն գլխաւորին վրայ, որ թէպէտ առաջ իրենց թշնամի էր, բայց հիմայ դաշնակից եղած է : Եւստի յուրմիջը Ենչդիւրեանք մէջ մեծ հոգ չըպատ-

